

др *Илија БАБИЋ*
редовни професор Факултета за европске правно-политичке студије
у Новом Саду, Универзитет Едуконс

ЈАВНИ БЕЛЕЖНИК И ЈАВНОБЕЛЕЖНИЧКЕ ИСПРАВЕ – ЗАПИСНИЦИ ОРГАНА ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА И ОВЕРЕ ЊИХОВИХ ОСНИВАЧКИХ АКТА

Резиме

Право Србије усвојило је у својој најраширенијој – латинској писаној бележници. Јавни бележник није државни орган иако врши одређена јавна овлашћења, као да је он државни орган. Овлашћења су му поверена директно законом или одлуком суда.

Закон о јавном бележнику (ЗЈБ) прописује да записници са својине одређеној писаној акционарских друштва морају имати облик јавнобележничког записника (искључива форма). Оснивачким актом привредног друштва може се предвидети да облик јавнобележничког записника мора имати записник са седнице и других органа друштва, односно записник са седнице органа друге врсте привредног друштва.

На оснивачке акте привредних друштва примењује се правило о конкурентској или алтернативној форми, иако да поједини на оснивачком акту могу бити оверени у суду или пред јавним бележником.

Закон о јавном бележнику преузео је разврставање акционарских друштва из Закона о привредним друштвима из 2004. Ње је и обавезу форме јавнобележничког записника учинио је зависним од ове поделе. Важећи Закон о привредним друштвима из 2011. није преузео ову поделу акционарских друштва. Стога члан 86 Закона о јавном бележнику није у складу са важећим Законом о привредним друштвима.

Кључне речи: *јавнобележничка исправа, јавни бележник, седница скупштинске акционарској друштва, оснивачки акт и привредној друштва.*

І Појам јавног бележника

Јавни бележник је правни стучњак именован од министра правде коме су поверена јавна овлашћења а нарочито: да од учесника прима изјаве воље и даје им прописану писмену форму и о томе издаје исправе које имају карактер јавних исправа, чува изворнике тих исправа и друге поверене исправе и ствари, издаје преписе исправа, јавно потврђује чињенице, даје учесницима савете из области делокруга свог рада и предузима друге послове и радње одређене законом.¹ Из ове дефиниције проистиче да је у нашем праву усвојен у свету најраширенији – латински тип бележништва.² Латински тип бележништва прихватиле су државе проистекле из бивше СФР Југославије.³

Јавни бележник је правни стручњак. Поред осталих претпоставки, прописаних законом, које мора испунити лице да би било именовано за јавног бележника, оно мора имати диплому правног факултета у Републици Србији. Ако је диплома правног факултета стечена изван Републике Србије она мора бити нострификована. Осим тога, лице се може именовати за јавног бележника ако је положило правосудни испит, испит за јавног бележника и има најмање пет година радног ис-

1 На сличан начин, члан 2 став 3 Закона о јавном бележништву дефинише јавног бележника: „Јавни бележник је стручњак из области права, именован од стране министра надлежног за правосудје, који на основу јавних овлашћења прихвата од странака изјаве воље и даје им потребну писмену форму и о томе издаје исправе које имају карактер јавних исправа, чува оригинале тих исправа и друге поверене документе, издаје преписе исправа, јавно потврђује чињенице, даје странкама савете о питањима која су предмет његове делатности и предузима друге радње и врши друге послове одређене законом.“

2 Д. Кнежић Поповић, Љ. Дабић, „Јавно бележништво у европским земљама“, у: *О јавном бележништву – ношару*, Глосаријум, Београд, 2004, стр. 93–102; Д. Кнежић Поповић, „Јавно бележништво у европским земљама и разлике“, *Правни живот*, бр. 10/1998, стр. 791–803; П. М. Трговчевић, *Овлашћења јавној бележника и организација бележништва*, Службени гласник, Београд, 2012, стр. 84.

3 Видети: чл. 2–4 Закона о нотарима ФБиХ, *Службене новине ФБиХ*, бр. 45/02; чл. 2–4 Закона о нотарима Републике Српске, *Службени гласник РС*, бр. 2/05 до 78/11; члан 2 Закона о јавном бележништву Хрватске, *Народне новине*, бр. 78/93 до 75/09; чл. 2–6. Закона о нотарима Црне Горе, *Службени листи РЦГ*, бр. 68/05 и *Службени листи ЦГ*, бр. 49/08; *Zakon o notariatu, Uradni list RS*, št. 13/94 до 115/06; чл. 2–5 Закон за нотаријатот, *Службен весник за РМ*, бр. 55/07 и 86/08.

куства у правној струци после положеног правосудног испита (члан 25 Закона о јавном бележничтву⁴ – ЗЈБ).⁵

Јавни конкурс за именовање јавних бележника расписује и спроводи Комора, али на основу одлуке министра. Јавног бележника именује решењем министар, по прибављеном мишљењу Коморе. Решење министра има својство коначног управног акта јер је против њега дозвољено вођење управног спора (чл. 27 и 28 ЗЈБ).

Јавни бележник није државни орган (суд а ни орган управе) иако врши одређена јавна овлашћења, као да је он државни орган. Јавни бележник врши јавна овлашћења која су му поверена директно законом или одлуком суда (чл. 4 тачка 3 и члан 98 ЗЈБ).

Кад јавни бележник издаје исправе оне имају карактер јавних исправа. Јавни бележник је овлашћен да, у прописаним случајевима, од учесника прима изјаве воље и даје им прописану форму и о томе издаје исправе. Такве исправе имају карактер јавних исправа. Јавне су оне исправа коју је у прописаном облику издао државни орган у границама своје надлежности, односно предузеће или друга организација у оквиру законом повереног јавног овлашћења. Она доказује оно што се у њој потврђује или одређује (члан 154 Закона о општем управном поступку⁶ – ЗУП-а). Насупрот томе, приватне исправе (*documenta privata*) издаје физичко лице, орган, правно лице или друга организација која не врши јавна овлашћења. Својство нејавних (приватних) исправа имају све друге исправе које нису јавне. Исправе које издаје јавни бележник испуњавају три кумулативно потребне претпоставке за јавну исправу: 1. издаје их у правним пословима које врши на основу поверених јавних овлашћења, 2. издаје их у законом прописаној форми и 3. издаје их у оквиру својих овлашћења.⁷ Отправак јавнобележничке исправе је, такође, јавна исправа. То је потпуни препис јавнобележничке исправе који је означен као отправак. Оверава се на исти начин као и изворник и у правном промету замењује јавнобележничку исправу (члан 105 став 4 ЗЈБ).

Овера нејавне исправе коју поднесу странке има смисао потврђивања јавног бележника да су странке правног посла или странке које дају изјаву, својеручно потписале исправу или својеручно ставиле свој отисак прста, у складу са ЗЈБ. На тај начин исправа не постаје јавна ис-

4 Службени гласник РС, бр. 31/11, 85/12 и 19/13.

5 Потпуније вид.: Д. Кнежић Поповић, „Услови за именовање јавног бележника“, *Право и јолишика*, бр. 1/2013, стр. 30–48.

6 Службени лист СФРЈ, бр. 33/97 и 31/01 и Службени гласник РС, бр. 30/10.

7 К. Сењак, „Нотаријат и извршност нотарских аката“, *Зборник Правног факултета у Зајребу*, бр. 2/2013, стр. 454.

права и јавни бележник није одговоран за садржину исправе. Приликом овере нејавне исправе јавни бележник није дужан да утврђује да ли су испуњени услови за пуноважност правног посла или изјаве (члан 92 ЗЈБ).

У случајевима предвиђеним законом, јавни бележник овером даје нејавној исправи правну снагу јавне исправе (солемнизација) – члан 93 ЗЈБ.

II Историјат

У III и II миленијуму пре наше ере, на подручју Месопотамије (Сумер, Акад, Вавилон), у нижим областима Еуфрата, које су биле плављене, настало је прво познато клинасто писмо и први музеји и библиотеке (централизоване државне институције). Глинене плочице су се очуване у великом броју захваљујући паљењу грађевина у којима су чуване, што на овим просторима није био редак случај. На тај начин су сачуване („архивиране“) читаве библиотеке.⁸ Из ових плочица проистиче да су писари, које је постављао владар, бележили на глинене плочице и правне послове физичких лица (уговоре, признанице, поравнања и судске одлуке) зашиљеном трском на глини. Писар је бележио битне састојке правног посла у глини, а затим је текст умотавао у нови слој глине (да за садржину правног посла не би сазнала трећа лица). На другом слоју глине уписивани су подаци о странкама, правном послу и отискивани печати странака, сведока и самог писара.⁹ У случајевима када су радили за странке писари су, уствари, имали улогу јавног берлежника.

У III и II миленијуму пре наше ере у Египту су писари писали на папирусу (документи писани на овом материјалу, који је лако горео и пропадао од влаге, сачувани су у много мањем броју него глинене плочице). Откривене и сачуване исправе које су сачиниле жене, садрже сингуларна располагања имовином „*mortis causa*“. На подручју Египта нађена је и статуа писара, пореклом из 5. династије, стара скоро 4.000 година. Статуа писара сада се налази у Лувру, а њене копије често се срећу у нотарским канцеларијама у Француској.¹⁰

Према старом Јеврејском праву (пре Христа) писари (који су били свештеници и нека врста судије) су писали садржину уговора у два примерка. Један примерак би се оверавао јавним печатом и на њега стављао знак, а други би се предавао, пред сведоцима, трећем лицу.¹¹ Улога пи-

8 Ostler, *Carstva reči – Jezička istorija sveta*, Геопоетика, Београд, 2008, стр. 56.

9 С. Аврамовић, „Правноисторијски аспекти нотаријата“, у: Драгор Хибер (ур.), *Јавнобележничко право*, Београд, 2006, стр. 37.

10 *Ibid.*, стр. 39.

11 *Ibid.*, стр. 40.

сара била је значајна приликом суђења, што је видљиво из Талмуда,¹² а касније и приликом сачињавања одређених уговора како је то написано у Старом завету.¹³

Стари Грци су јавне бележнике имали већ у IV веку пре наше ере.¹⁴ Тако, Аристотел у *Полијици* наводи: „Од неопходних органа власти потребан је на првом месту један који ће бринути о агори; водити рачуна о трговачким уговорима и одржавати ред. Готово у свим државама постоји потреба за продајом и куповином да би се задовољиле узајамне потребе грађана...“¹⁵ а затим истиче: „Постоји, затим власт пред којом се морају потписивати приватни уговори и судске пресуде; та иста власт прима писмене тужбе и уводи у судски поступак. Каткад се та служба дели на више грана, али једна стоји изнад свих. Ти службеници се називају хијеромнемонима (чуварима архиве), епистатима (бележницима), мнемонима (писарима) и другим сличним називима.“¹⁶

У Гортинском закону из V века пре наше ере помиње се на два места државни службеник *мнемон*. Они су записивали судске пресуде, а доцније су обезбеђивали публицитет правних послова, првенствено продају непокрених ствари.¹⁷

Прве писаре (јавне бележнике) Римљани су преузели од Грка, а тек крајем IV века прихватили су и став грчког права да исправе бележника имају већу доказну снагу од приватних исправа. У том периоду срећемо почетке савременог бележништва, које је, до краја Западног римског царства, било приватно бележништво.¹⁸ Римљани су имали писаре (*scribae*) који су били јавни чиновници. Било је више врста писара и назива али је све више коришћен општи назив – *tabellio*. Сматра се да је овај назив настао од латинске речи *tabula* односно *tabella*, која значи дашчица, плочица, таблица пресвучена воском по коме се писало.¹⁹ *Tabellio* је означавао писара који се професионално бавио састављањем

12 „Двојица судских писара стајаху пред њима. Један с десне, а други с лево, и записиваху речи оних који оптужују и оних који бране.“ *Талмуг*, Београдски издавачко-графички завод, Београд, 1990, стр. 223, лист 36/б.

13 У Старом завету среће се претеча јавног бележника – Књига пророка Јеремије (глава 32, 9–12). У истој књизи се, такође, даље, наводи: „44. Куповаће њиме за новце, и писаће књиге и печатити и узимати свједоке...“

14 С. Аврамовић, *нав. рад*, стр. 41.

15 Аристотел, *Полијица*, Београдски издавачко-графички завод, Београд, 1984, стр. 166, 1321/б.

16 Аристотел, *нав. дело*, стр. 167, 1321/б.

17 С. Аврамовић, *нав. рад*, стр. 44.

18 *Ibid.*, стр. 44–46.

19 Ј. Ђорђевић, *Латинско-српски речник*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1997 (репринт из 1886), стр. 1480; М. Дивковић, *Латинско хрватски рјечник*, Загреб, 1980 (репринт из 1900), стр. 1046.

исправа за физичка лица (признаница о закљученим уговорима, теста-мената, итд) и молби које су упућиване цару и високим функционерима државе. За обављање ове делатности по Јустинијановом праву била је потребна службена дозвола (*auctoritas*). Ова делатност била је под контролом државних органа. *Tabellio* је, према Јустинијановом праву, био претеча јавног бележника.²⁰

После пада Западног римског царства, у Источном римском царству (Византији) делатност и даље обављају табелиони и нотари. Појављују се нови називи *nomikos* и *simbolaiographos* (писац уговора). Сматра се да су сви они имали исту функцију. Табелиони су били удружени у организацију којом је руководио *primicerius*. Номици и табелиони били су најчешће свештена лица. Њихове „нотарске канцеларије“ (*stationes*) су, углавном, биле поред цркава за које су биле везане.²¹

Законик Стефана Душана регулише у више чланова (в. на пример: чл. 56, 91, 104, 107, 108, 162 Призренског преписа) једну врсту јавног бележника под називом *присѣав*. Тачну оцену улоге пристава дао је Стојан Новаковић: „...изгледа да су пристави били код судова, али да нису били везани за суд ни за државну службу, но само да су били људи спремни и овлашћени за помагање у парничењу и у извршавању судских одлука и наредба, и да се по томе њима обраћао подједнако и парничар, да би им у парничењу помогао и заступао их, и суд, да би му што на пољу, у вароши или по селима видео, разабрао, расправио или свршио.“²²

У средњовековним приморским градовима, под утицајем Италије, на просторима који су некада чинили СФРЈ, јавно бележништво је имало значајну улогу, што проистиче из градских статута и осталих извора.²³

III Јавнобележничка служба – делатност

Јавно бележништво је, у систему латинског типа нотаријата, јавна служба. У члану 2 ЗЈБ прописано да је јавно бележништво служба од јавног поверења. Јавни бележник је носилац јавне функције с обзиром на то да врши послове који су у надлежности државних органа. Држава је јавнобележничкој служби поверила вршење послова из надлежности својих суверених овлашћења.²⁴ Ова служба извршава функције које су

20 А. Ромац, *Рјечник римској љрава*, Информатор, Загреб, 1989, стр. 349.

21 С. Аврамовић, *нав. дело*, стр. 55 и 56.

22 С. Новаковић, *Законик Стефана Душана, цара српској 1349–1354*, Лирика, Београд, 2004, стр. 201.

23 Вид. на пример: А. Birin, „Šibenski bilježnici –Indricus de Indricis (1431–1434)“, *Povijesni prilozi*, бр. 44/2013, стр. 91–154.

24 А. Јакшић, „Нотаријат као јавна служба“, у: Драгор Хибер (ур.), *Јавнобележничко љраво*, Правни факултет у Београду, Београд, 2006, стр. 90.

исте као и функција било ког органа управе или суда у ванпарничном поступку (изузев таксативно набројаних, првенствено статусних, послова које може вршити само суд), а изузетно и парничног суда у пословима које може обављати јавни бележник – обезбеђења доказа и радњидостављања писмена. Суд не може јавном бележнику поверити послове за које је надлежан суд по Закону о извршењу и обезбеђењу²⁵ (ЗОИ), а ни послове за које је надлежан други државни орган по законима који уређују надлежност и поступак пред тим органом (члан 98 ЗЈБ).

Јавнобележничка служба није државна служба и није овлашћена да принуди учеснике у поступку, а ни друга физичка и правна лица на одређено понашање.²⁶ Јавни бележник није државни службеник. Он врши функцију у своје име и и за свој рачун уместо државе,²⁷ на јавнобележничке исправе ставља свој печат. Следом тога, он не прима плату од државе и не стичу државну пензију. За штету коју је проузроковао у обављању своје делатности одговара јавни бележник својом имовином, а не држава. Јавни бележник одговара и за сваку штету коју су проузроковали запослени у његовој канцеларији: јавнобележнички приправник и јавнобележнички помоћник, као и административно особље (члан 58 ЗЈБ).

Јавно бележништво је независна јавна служба. Јавни бележници нису државни службеници него својеврсни непристрасни јавни службеници.²⁸ У обављању делатности јавни бележник је самосталан и независан (члан 2 став 3 ЗЈБ). Јавни бележник сам води и организује своју канцеларију. Приликом сачињавања својих исправа јавни бележник није потчињен ниједном државном органу него само у Уставу и закону.²⁹

У државама чланицама Европске уније, које су прихватиле латински тип јавног бележништва, искрсло је питање: да ли је јавнобележничка служба у сфери приватног или јавног права? Од одговора на ово питање зависи да ли је за стварање и уједначавање јавнобележничког права надлежна Европска унија или државе чланице. Ако је јавнобележничко право домен приватног права Европска унија је надлежна да, путем ди-

25 Службени гласник РС, бр. 31/11, 99/11 – други закон и 109/13 – одлука Уставног суда Србије.

26 *Ibid.*

27 В. Ријавец, „Улога нотара у грађанском праву Словеније“, *Анали Правној факултету у Београду*, бр. 1/2010, стр. 109.

28 Д. Кнежић Поповић, „Непристрасност јавног бележника“, *Правни животи*, бр. 13/2008, стр. 535–547.

29 В. Пранчић, „О дужности подузимања и ускрати службене радње јавног бележника“, *Зборник Правној факултету у Загребу*, бр. 4/2008, стр. 998.

ректива ово право уједначава. Уколико је јавнобележничко право домен јавног права оно би претежно остало у надлежности држава чланица. Тиме се не искључује могућност да ове државе двостраним или вишестраним споразумима реципрочно признају важност исправама које сачињава јавни бележник. По једном мишљењу јавно бележничко право претежно је у домену јавног права.³⁰ Ово становиште доведено је у питање после мишљења Европског суда правде у шест пресуда 2011. – по коме послови јавног бележника нису повезани са вршењем јавних овлашћења.³¹

У правној торији спорна је правна природа јавнобележничке службе. Према једном становишту, које проистиче из старе процесне теорије, јавнобележничка служба је управноправне природе. Ванпарнична делатност суда је по природи управна и кад је ванпарнична ствар приватноправне природе.³²

Друго становиште сматра да је јавнобележничка служба део судске надлежности. На ову службу је пренета судска надлежност, а јавни бележник је као и судија самосталан, непристрасан и независан те му је правни статус (али не и функција) донекле близак положају судије.³³

Према трећем становишту јавни бележник је независан носилац јавне службе, који није заступник странака а ни државе.³⁴ На њих је, међутим, пренет део судске (највећим делом ванпарничне) и управне надлежности. Јавни бележник поступа по судској процедури. Иако нема овлашћење да пресуђује он се не може поистоветити са органом управе. У највећој мери јавни бележник примењује ванпарничну процедуру. У овој процедури, по правилу, нема спора између учесника као што је састављање исправа и вршење других послова из грађанске области. Јавнобележничка служба је, у ширем смислу, део превентивног правосуђа које има за циљ да штити интересе грађана и спречи настајање спорова.³⁵ Јавни бележник, ипак, није судија иако је његов статус сличан статусу судије. Слично судији јавни бележник је дужан да обавља своју делатност као искључиво и стално занимање у складу са Уставом, законом и другим прописима те начелима самосталности, независности, савесности и поштења (члан 9 ЗЈБ). Јавни бележник има једно службено седиште у коме је дужан да води јавнобележничку канцеларију. Службе-

30 З. Томић, „Општа јавноправна обележја нотаријата“, у: Драгор Хибер (ур.), *Јавнобележничко право*, Правни факултет у Београду, Београд, 2006, стр. 219 и 220.

31 Д. Кнежић Поповић, „Европски суд правде: послови јавног бележника нису повезани са вршењем јавних овлашћења“, *Правни животи*, бр. 12/2012, стр. 47–60.

32 П. М. Трговчевић, *нав дело*, стр. 131.

33 З. Томић, *нав. рад*, стр. 196; П. М. Трговчевић, *нав дело*, стр. 132.

34 З. Томић, *нав. рад*, стр. 196.

35 П. М. Трговчевић, *нав дело*, стр. 132 и 133.

но подручје јавног бележника обухвата подручје основног суда на којем се налази службено седиште јавног бележника (в. чл. 2, 16 и 17 ЗЈБ).

Јавно бележништво има за сврху да обезбеди несметано одвијање правног промета, извесност и правну сигурност. Бележник поступа на основу сагласне воље учесника. Он спречава спорове које би између њих могли настати, доприноси на тај начин правној заштити и појављује се као „превентивни судија“.³⁶

Уопште, јавни бележник је овлашћен да: 1) саставља, оверава и издаје јавне исправе о правним пословима, изјавама и чињеницама на којима се заснивају права и оверава приватне исправе; 2) преузима на чување исправе, новац, хартије од вредности и другепредмете; 3) на основу ЗЈБ и по одлуци суда обавља послове који му сепо закону могу поверити; 4) предузима друге радње у складу са законом (члан 4 ЗЈБ).

IV Јавнобележнички записник са седнице органа привредног друштва и њихови оснивачки акти

За одређен тип акционарских друштава и њихове поједине исправе ЗЈБ (императивним одредбама) прописује да морају имати облик јавнобележничког записника. Оснивачким актом привредног друштва може се предвидети да облик јавнобележничког записника мора имати записник са седнице и других органа друштва, односно записник са седнице органа друге врсте привредног друштва.

На оснивачке акте привредних друштава (одлуку о оснивању ако друштво оснива једно лице или уговор о оснивању ако друштво оснива двоје или више лица) примењује се правило о конкурентској или алтернативној форми.³⁷ Потписи на оснивачком акту, наиме, могу бити оверени у суду или пред јавним бележником.

1. Обавезна форма јавнобележничког записника

Императивним одредбама члан 86 став 1 ЗЈБ је одредио да облик јавнобележничког записника мора имати: „1) записник са оснивачке скупштине и друге скупштине акционарског друштва које има више од 100 акционара;“ и „2) записник са седнице другог органа акционарског друштва, када тај орган, у складу са законом којим се уређују привредна друштва и општим актом тог друштва одлучује о питањима из надлежности скупштине друштва.“

36 П. М. Трговчевић, *нав дело*, стр. 99.

37 Ј. Салма, „Нотаријално облигационо право“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, бр. 1/12, стр. 95.

Из наведених одредаба проистиче да је ЗЈБ имао у виду одредбе Закона о привредним друштвима из 2004. Године,³⁸ а не Закон о привредним друштвима из 2011³⁹ који је ступио на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“, а примењује се од 1. фебруара 2012. године, осим члана 344 став 9 и члана 586 став 1 тачка 8 тог закона, који се примењује од 1. јануара 2014. године (члан 600 ЗПД из 2011).

Према одредбама ЗПД из 2004. акционарско друштво је затворено и отворено (члан 194 ст. 1 и 2), а могло је имати и статут (члан 186 став 1). Ако у оснивачком акту није наведена врста акционарског друштва, закон је одредио претпоставку да је акционарско друштво отворено. Затворено акционарско друштво је друштво чије су се акције издавале само његовим оснивачима или ограниченом броју других лица и могло је имати највише 100 акционара (чл. 193 и 194 ЗПД из 2004). Акционарско друштво које има више од 100 акционара морало је имати облик отвореног акционарског друштва и учинити јавни позив за упис и уплату акција. Закон о привредним друштвима из 2011. није преузео такву поделу акционарских друштава – на затворено и отворено, него поделу ових друштава с обзиром на то како је организовано управљање друштвом. По овом обележју акционарско друштво може бити организовано као једнодомно или дводомно (чл. 326 ЗПД из 2011).

Оснивачи који оснивају акционарско друштво су били обавезни, на основу члана 198 ЗПД из 2004, у случају успеле емисије акција, да сазову и одрже оснивачку скупштину у року од 60 дана од дана истека рока за упис акција утврђеног у јавној понуди и проспекту. Одржавање оснивачке скупштине није услов за регистрацију акционарског друштва према раније важећем ЗПД из 2004. А и сада важећем ЗПД из 2011. Наиме, уз регистрациону пријаву (члан 16 Закона о регистрацији привредних субјеката⁴⁰ ЗРПС) оснивања отвореног али и затвореног акционарског друштва, прилаже се оснивачки акт друштва (одлука или уговор) овереним потписом оснивача (члан 36 ЗРПС), с обзиром на то да је оснивачки акт је конститутивни акт сваког те и акционарског друштва (члан 11 став 1 ЗПД из 2011).

Члан 86 став 1 тачка 1 ЗЈБ прописује да облик јавнобележничког записника мора имати, записник са оснивачке скупштине „и друге скупштине акционарског друштва, које има више од 100 акционара“. Закон о привредним друштвима из 2004, а ни ЗПД из 2011. не разврставају скупштине акционарског друштва по редном броју (на пример: прва,

38 Службени гласник РС, бр. 125/04.

39 Службени гласник РС, бр. 36/11.

40 Службени гласник РС, бр. 55/04, 61/05 и 111/09 – други закон.

друга...) него на оснивачку, редовну и ванредну (члан 330 ЗПД из 2011). Одредбе члана 86 став 1 тачка 1 ЗЈБ требало би, до одговарајуће измене и допуне овог закона, тумачити тако да облик јавнобележничког записника мора имати записник са оснивачке скупштине акционарског друштва, али и било које скупштине (редовне или ванредне) независно од тога како је друштво организовано – као једнодомно или дводомно (статутом се одређује да ли је управљање друштвом једнодомно или дводомно – члан 326 став 4 ЗПД из 2011).

Исту форму – јавнобележничког записника мора имати и записник са седнице другог органа акционарског друштва када тај орган одлучује о стварима из надлежности скупштине друштва. Кад је друштво једночлано функцију скупштине друштва врши једини акционар друштва (члан 326 став 3 ЗПД из 2011). Тако, ако једини члан одлучује из надлежности скупштине акционарског друштва, записник и његова одлука мора бити сачињена у облику јавнобележничког записника.

Форма јавнобележничког записника предвиђена је као једина – искључива форма.⁴¹ Ова форма је битна – услов пуноважности записника са седнице скупштине акционарског друштва, односно другог органа. Јавнобележнички записник мора имати садржину прописану чланом 89 став 1 ЗЈБ. Уколико јавнобележнички записник не садржи податке прописане овим ставом нема својство нити правно дејство јавне исправе (члан 89 став 2 ЗЈБ). Јавнобележнички записник који садржи утврђење чињеница, има прописану садржину, а следом тога и снагу јавне исправе (члан 7 став 1 ЗЈБ) али се, ипак, може побијати. Нетачност чињеница утврђених јавнобележничким записником може побијати свака странка која је учествовала у поступку састављања јавнобележничког записника, ако за то има правни интерес (члан 89 став 3 ЗЈБ). Тужба за утврђење подноси се у складу са одредбама члана 194 став 3 Закона о парничном поступку⁴² (ЗПП).

Јавни бележник не мора бити позван да води записник о седници скупштине акционара или другог органа акционарског друштва кад одлучује о питањима из надлежности скупштине тог друштва. Овакав закључак може се извести из одредаба члана 86 став 2 ЗЈБ да се на учешће јавног бележника у састављању јавнобележничког записника сходно примењују одредбе ЗЈБ „о оверавању одлуке органа управљања правног лица“. Овера одлука органа управљања правног лица регулисана је чланом 96 ЗЈБ.

Ако је јавни бележник позван да овери одлуку органа управљања правног лица, донету на седници на којој није водио записник у складу

41 Ј. Салма, *нав. чланак*, стр. 95.

42 *Службени гласник РС*, бр. 72/11, 49/13 и 74/13 – одлуке Уставног суда Србије.

са чланом 86 ЗЈБ, у тексту одлуке која се оверава мора бити наведен дан и час седнице на којој је одлука донета, описан ток седнице ако је то потребно ради оцене пуноважности одлуке, а одлука мора бити верно записана. На захтев било ког учесника седнице органа управљања правног лица, јавни бележник ће утврдити идентитет председавајућег и других учесника на начин прописан ЗЈБ. Записник својеручно потписује председавајући скупштине акционара или другог органа који је одлучивао из надлежности скупштине. Јавни бележник оверава да је председавајући својеручно потписао исправу која садржи текст одлуке.

2. Необавезна (могућа) форма јавнобележничког записника

Оснивачким актом привредног друштва (одлуком о оснивању ако друштво оснивца једно лице или уговором о оснивању, ако друштво оснива више лица – члан 11 став 1 ЗПД из 2011) може се предвидети: „да облик јавнобележничког записника мора имати записник са седнице и других органа друштва, односно записник са седнице органа друге врсте привредног друштва“ (члан 86 став 3 ЗЈБ). С обзиром на то да ст. 1 и 2 члана 86 ЗЈБ регулишу обавезну форму јавнобележничког записника за скупштину акционара (оснивачку, редовну и ванредну) и за други орган акционарског друштва кад одлучује из надлежности скупштине акционара, први део става 3 члана 86 ЗЈБ има у виду акционарско друштво. Акционарско друштво, сходно томе, може предвидети (одлуком о оснивању или уговором о оснивању) да форму јавнобележничког записника мора имати записник са седнице и других органа тог друштва – одбора директора (чл. 383, 384 и 402 ЗПД из 2011), извршног одбора (члан 427 ЗПД из 2011), надзорног одбора (члан 441 ЗПД из 2011) итд.

Ортаци могу уговором о оснивању предвидети да форму јавнобележничког записника има записник са седнице на коме одлучују о расподели добити или ако одлучују о питањима изван редовне делатности друштва – када је потребна сагласност свих ортака (члан 107 и члан 110 став 3 ЗПД из 2011).

Уговором о оснивању командитног друштва може бити предвиђено да облик јавнобележничког записника имају одлуке комплементара и командитора о преносу удела, о исплати добити командитору (члан 129 и члан 133 ЗПД из 2011) итд.

У једночланом друштву с ограниченом одговорношћу одлуком о оснивању може бити одређено да одлука из делокруга скупштине (члан 200 ЗПД из 2011) мора имати форму јавнобележничког записника. Ова форма може бити одређена оснивачким уговором чланова не само за седнице скупштине него и за одлуке директора (кад је оснивачким актом одређено да друштво има два или више директора) надзорног од-

бора – чл. 218 и чл. 232–234 ЗПД из 2011. (ако је управљање друштвом дводомно) итд.

3. Оснивачки акт привредног друштва

Оснивачки акт друштва може имати форму одлуке о оснивању ако друштво оснива једно лице или уговора о оснивању ако друштво оснива више лица. Без обзира на то да ли је оснивачки акт одлука о оснивању или уговор „потписи на оснивачком акту оверавају се у складу са законом којим се уређује овера потписа“ (члан 11 став 2 ЗПД из 2011).

Закон о јавном бележништву није прописао да оснивачки акти привредних друштава морају бити сачињени у форми било које јавнобележничке исправе: јавнобележничког записа (члан 82 ЗЈБ), јавнобележничког записника (чл. 86 и 87 ЗЈБ), јавнобележничке овере потписа на нејавној исправи (члан 92 ЗЈБ) или оверавања нејавне исправе да би добила снагу јавне исправе (солемнизација – члан 93 ЗЈБ). Супротно томе, према одредбама члана 68 став 1 тачка 5 Закона о нотарима Републике Српске, форма нотарске обраде исправе прописана је за све оснивачке акте привредних друштава.⁴³ Члан 73 став 1 тачка 5 Закона о нотарима ФБиХ још шире прописује да је обавезна форма нотарски обрађене исправе за оснивачка акта привредних друштава и утврђивање њихових статута, као и свака промена статута. У правној теорији истиче се да доцније измене и допуне оснивачког акта привредног друштва морају, такође, бити сачињене у форми нотарски обрађене исправе. Овај закључак проистиче из јасне одредбе члана 67 став 2 ЗОО да захтев закона да уговор буде закључен у одређеној форми важи и за све доцније измене и допуне уговора. Оснивачка акта привредних друштава која нису сачињена у овој форми, или мењана и допуњавана у тој форми, ништава су (*forma ad solemnitatem*).⁴⁴

Члан 11 став 2 ЗПД 2011. је прописао да се оснивачки акти оверавају „у складу са законом којим се уређује оверавање потписа“. На основу ове одредбе овера оснивачког акта (одлуке о оснивању или оснивачког уговора) обавиће се у складу са Законом о оверавању потписа, рукописа и преписа (ЗОПРП).⁴⁵ Закон о јавном бележништву није одредио да, његовим ступањем на снагу или почетком примене, престаје важност ЗОПРП.

43 Потпуније вид.: И. Мојовић, „Улога нотара код регистрације пословних субјеката“, *Правна ријеч*, бр. 32/12, стр. 654.

44 М. Povlakić, Ch. Schalast, V. Softić, *Komentar Zakona o notarima u Bosni i Hercegovini*, Nemačka organizacija za tehničku saradnju (GTZ), Sarajevo, 2009, стр. 139.

45 *Службени гласник РС*, бр. 39/93.

Оверавање потписа или рукописа јесте потврђивање њихове аутентичности којим се не потврђује и истинитост садржаја исправе. За оверавање потписа, рукописа и преписа надлежан је основни суд и општинска управа која ове послове обавља као поверене послове (чл. 1 и 2 ЗОПРП). Оснивачи могу потписе на оснивачком акту оверити и пред јавним бележником. Уколико је јавни бележник оверио потписе на оснивачком акту ова овера има исто дејство као овера пред судом односно органом управе (члан 92 став 7 ЗЈБ).

Одлука о оснивању друштва или уговор о оснивању друштва јесу нејавне исправе. Овера ове нејавне исправе има значај потврђивања јавног бележника да су оснивачи друштва својеручно потписале уговор о оснивању друштва односно оснивач друштва да је својеручно потписао одлуку о оснивању друштва. Ако су оснивачи поднели оснивачки уговор јавнибележник ће га оверити ако уговор потпишу сви оснивачи. Приликом овере потписа на нејавној исправи, јавни бележник мора сеупознати са садржајем исправе само у мери у којој је потребно да испуни рубрике уписника о оверама исправа (члан 92 ст. 1-4 ЗЈБ). Јавни бележник није одговоран за садржину исправе и није дужан да утврђује дали су испуњени услови за пуноважност одлуке или уговора о оснивању друштва (члан 92 ЗЈБ).

За разлику од решења усвојеном у ЗПД из 2004, по коме је акционарско друштво могло да има статут, из ЗПД из 2011. проистиче да акционарско друштво мора имати статут којим се уређује управљање друштвом и друга питања у складу са законом. Лице које накнадно приступи друштву оснивачки акт друштва, односно статут друштва обавезује од дана стицања својства члана друштва у складу са ЗПД (члан 11 став 4 ЗПД из 2011).

Тако је ЗПД из 2011 прописано да акционарско друштво, „поред оснивачког акта има и статут“ (члан 11 став 4), члан 246 ЗПД навео је битне састојке које мора да садржи статут акционарског друштва, а члан 264 став 3 из 2011. на заповедан начин одредио: „Акционари који оснивају друштво приликом оснивања друштва потписују и први статут друштва.“ Према томе на првом, а ни доцније донесеном статуту потписи не морају бити оверени. Одредбе ЗЈБ имале су у виду статут кога је акционарског друштво могло (а није морало) имати. Стога и није предвиђена овера потписа на статуту. Према сада важећем ЗПД из 2011. статут је обавезан и важан акт. Требало би изменити и допунити ЗЈБ тако се предвиди да потписи на првобитном или измењеном статуту морају бити оверени.

Ilija BABIĆ, PhD

Professor at the Faculty of European Legal and Political Studies in Novi Sad, EDUCONS University

NOTARY PUBLIC AND NOTARY PUBLIC DOCUMENTS – RECORDS OF COMMERCIAL ORGANIZATIONS AND THE VERIFICATION OF THE MEMORANDUM OF ASSOCIATION

Summary

According to the Serbian law, the Latin type of notary public is adopted, so that notary public shall perform the public service and is not a government employee.

According to the Notary Public Law in Serbia from 2011, the notary public records shall include: the minutes of the shareholders' assembly meeting and the minutes of the meeting of another body of the company, when deciding on matters within the competence of the assembly. This form can be predicted in the memorandum of association for the conduct of meetings of other organs of the joint-stock company and of other types of companies.

Regarding the articles of incorporation of companies, an alternative form is applied – the signed constitutional documents can be verified in court or before a notary public.

Key words: *notary public documents, notary public records, the minutes of the shareholders' assembly meeting, verification of signatures, memorandum of association of the company.*